

Saarna Pitäjänmäen kirkon 60-vuotisjuhlamessussa 19.5.2019

Martti Nissinen

Evankeliumi Joh. 16:5–15

Jeesus sanoi:

”Nyt minä menen hänen luokseen, joka on minut lähettänyt. Kukaan teistä ei kysy minulta, minne minä menen, vaan sydämenne on täynnä murhetta sen johdosta, mitä teille sanoin. Mutta minä sanon teille totuuden: teille on hyödyksi, että minä menen pois. Ellen mene, ei Puolustaja voi tulla luoksenne. Mutta mentyäni pois minä lähetän hänet luoksenne, ja hän tulee ja paljastaa, että maailma on väärässä, hän paljastaa, mitä on synty, mitä vanhurskaus ja mitä tuomio. Synti on siinä, että ihmiset eivät usko minuun, vanhurskaus tulee julki siinä, että minä menen Isän luo ettekä te enää näe minua, ja tuomio on siinä, että tämän maailman ruhtinas on tuomittu.

Paljon enemmänkin minulla olisi teille puhuttavaa, mutta te ette vielä kykene ottamaan sitä vastaan. Kun Totuuden Henki tulee, hän johtaa teidät tuntemaan koko totuuden. Hän ei näet puhu omissa nimissään, vaan puhuu sen, minkä kuulee, ja ilmoittaa teille, mitä on tuleva. Hän kirkastaa minut, sillä sen, minkä hän teille ilmoittaa, hän saa minulta. Kaikki, mikä on Isän, on myös minun. Siksi sanoin, että hän saa minulta sen, minkä hän teille ilmoittaa.”

Kiitos, hyvät pitäjänmäkeläiset, kun kutsuitte saarnaamaan kirkkoon, joka on vajaan seitsemän vuotta ollut kotikirkkoni. Kun tämä kirkko vihittiin, olin tasan kuukauden ja yhden päivän ikäinen ja kaiken lisäksi Kuopiossa, joten Pitäjänmäen kirkko tuli tietoisuuteeni vasta ensimmäisenä opiskeluvuonnani 1979–80. Pitäjänmäen kanttori Hannes Viertola oli kurssitoverini, ja toinen kurssitoveri Petri Tiitta asui Kyläkirkontiellä sittemmin

puretussa pienessä talossa, jossa oli hyvä pihasauna. Myöhemmin sitten kuorokaverini Minna ja Sven hankkivat ja remontoivat Pitäjänmäen kyläkirkon kodikseen, ja siellä kävin useamman kerran kvartetiharjoituksissa.

Muutin Konalantielle syksyllä 2012 Puistolasta, jossa oli hyvin samanoloinen kirkko, Eija ja Olli Saijonmaan suunnittelema sekin. Se oli kotikirkkoni 24 vuotta. Nämä molemmat kirkot ovat merkinä seurakuntatyön valtavasta kehityksestä sotien jälkeisenä aikana. Uusia seurakuntia perustettiin, ja jo ennen seurakuntien itsenäistymistä nousi uusia kirkkoja joka puolelle – niin myös Pitäjänmäelle, joka itsenäistyi Haagan seurakunnasta vuonna 1966, silloin kun me kuusikymppiset menimme kouluun. Kirkkoarkkitehtuuri kertoo vahvaa tarinaa seurakuntatyön monipuolistumisesta. Kirkkoja ei enää suunniteltu vain passiivista sanankuuloa varten, vaan kirkkosalista tuli osa toimintakeskusta, johon oli suunniteltu monenlaisia kokoontumisia varten ja jonka yhteyteen sijoitettiin myös toimistotilat ja työntekijöiden asuntoja. Pitäjänmäen kirkko on tästä hyvä esimerkki, samoin kuin tuo seuraavana vuonna vihitty Puistolankirkko, ja sama ajatus toistuu Alppilassa, Meilahdessa, Hakavuorella, Herttoniemessä, Lauttasaaressa, Tapanilassa ja Vartiokylässä, kaikki muutaman vuoden sisällä 60-luvun taitteen kahta puolta vihittyjä kirkkoja.

Nämä kirkot on rakennettu tekemään todeksi tämän päivän profetiaa: ”Herran armoitit minä julistan ... muistaen kaikkea sitä, minkä Herra on tehnyt ... hän, joka on uskollinen ja täynnä armoa. Hän sanoi: ’Hän ovat minun kansani, omia lapsiani, jotka eivät minusta luovu’” (Jes. 63:7–8). Ajatus niin tässä profeettatekstissä kuin arkkitehtuurissakin on inklusiivinen eli sisäänsulkeva, tervetulleeksi toivottava ja täynnä luottamusta ihmisiin. Monin paikoin seurakunnat ovat olleet keskeisesti kaupunginosan yhteisöllisyyttä ja identiteettiä rakentamassa, niin myös Pitäjänmäellä. Kyläkirkon rakentaminen oli pitäjänmäkeläisten yhteinen ponnistus 90

vuotta sitten, ja jotakin kertonee sekin, että Pitäjänmäki-seuran perustava kokous pidettiin tämän vastavalmistuneen kirkon kerhohuoneessa helmikuussa 1960. Tämä kaikki osoittaa ihmisten rakkautta toisiaan ja kotiseutuaan kohtaan, ehkä Jumalaakin kohtaan, ja ihan varmasti Jumalan rakkautta lapsiaan kohtaan.

Rakkaus on toinen Johanneksen evankeliumin kantavista teemoista, toinen niistä on totuus. Mieleeni on jäänyt vuosikymmenten takaa arkkipiispa John Vikströmin lausuma ajatus: ”Totuus ilman rakkautta on brutaalia, rakkaus ilman totuutta on tunteilua” (alkukielellä ”sanning utan kärlek är brutalitet, kärlek utan sanning är sentimentalitet”; en tiedä, mistä sitaatti on kotoisin, mutta koska kuulin sen Vikströmin suusta, yhdistän sen aina hänen persoonaansa.) Totuus ja rakkaus kuuluvat siis yhteen ja edellyttävät toisiaan. Toinen ilman toista ei toimi vaan voi tuottaa suoranaista vaaraa. Jos jotakin, mitä sanotaan totuudeksi, toivotetaan seurauksista välittämättä, tuloksena saattaa olla sekä materiaalisia että inhimillisiä raunioita. Rakkaus ilman totuutta taas tuottaa hyväntahtoista lässytystä, jonka onttous ilmenee samalla kun todellisuus näytä kasvonsa. Totuuden ja rakkauden yhteenkuuluminen tarkoittaa, että vaikka totuus voisi tulla hyvin toimeen ilman meitäkin, se saa merkityksensä vasta meidän toiminnassamme ja suhteissamme toisiimme ja koko luomakuntaan.

Siellä, missä ylläpidetään totuutta ilman rakkautta, rakennetaan muureja ja teljetään portit kiinni. Totuudelle uskolliseksi itsensä määrittelevä joukko katsoo karsaasti muita ja pitää tarkan huolen siitä, ketä päästetään porteista sisään. Siellä taas, missä yritetään rakastaa välittämättä totuudesta, saatetaan joutua huomaamaan, että talo tyhjenee ensin sisällöstä ja sitten ihmisistä. Oireita hoidetaan, mutta syitä ei osata nähdä.

Minä sitten on tuo totuus, joka toimii vain yhdessä rakkauden kanssa? Tämän päivän evankeliumissa Johanneksen mukaan Jeesus puhuu ensin varsin vaikeaselkoisesti poismenostaan ja

sanoo sitten häkellyttävän suorasukaisesti, että olisi tässä enemmänkin puhuttavaa, mutta ei teidän ymmärryksenne taida sen vastaanottamiseen yltää. Sen kirkastamiseen tarvitaan Puolustajaa eli Totuuden Henkeä, joka johtaa tuntemaan koko totuuden. Siitä lähtien kristityt ovatkin olleet tukevasti erimielisiä siitä, kenelle meistä tämä Henki on itsensä ilmaissut, joten ihan vähällä me emme pääse, kun yritämme ottaa kantaa siihen, mikä on totuus.

Olisi hyvä miettiä, miten totuus suhtautuu todellisuuteen. Toisin sanoen ei puhuttaisi vain siitä, miten asioiden pitäisi olla vaan myös siitä, miten ne ovat. Pitää tietenkin paikkansa, ettei siitä, miten asiat ovat, voi johtaa sitä, miten niiden pitäisi olla (tämä sääntö on nimeltään Humen giljotiini filosofi David Humen mukaan). Mutta ei totuus voi olla myöskään irrallaan todellisuudesta, muuten totuutta koskevat väitteet eivät ole totuudenmukaisia.

Siellä missä totuudesta puhutaan isoilla ja vaativilla kirjaimilla, puheesta kaikuu varmuus siitä, että totuus on puhujan hallussa. Sen korviin, joka ei onnistu tästä vakuuttamaan, saattaa kuulostaa siltä, että mitä isommilla kirjaimilla totuudesta puhutaan, sitä kauemmas tämä puhe etääntyy todellisuudesta. Toisin sanoen totuuden julistajaa ei enää kiinnosta katsoa ympärilleen ja ottaa selvää siitä, mitä ihmisille kuuluu – totuushan on yksi ja sama kaikille, ja totuuden puhujan tehtävänä on paljastaa, mikä on synty, mitä on vanhurskaus ja mitä tuomio. Pahimmillaan saattaa käydä niin, että puhuja tulee samastaneeksi itsensä Puolustajaan ja Totuuden Henkeen. Silloin on irtauduttu todellisuudesta jo kokonaan. Tältä kuulostaa totuus ilman rakkautta. Brutaalilta.

Mikä olisi sitten rakkautta, joka ei olisi sisällötöntä ja sentimentaalista hymistelyä? Olisi ehkä parempi puhua totuudesta nöyremmin ja pienemmillä kirjaimilla – tutkia sitä, vastaako totuuspuheemme todellisuutta, onko sillä kosketuspintaa ihmisten elämään ja onko se siinä mielessä totuudenmukaista. Ei

ole erityisen vaikeaa väittää, että maailma on väärässä, vetää tueksi muutama jämäkkä raamatunlause ja syylistää valittu joukko jonkin ominaisuuden jakavia ihmisiä. Paljon vaikeampi on selvittää, minkä takia maailma on sitä mitä se on, mutta siitähän juuri meidän pitäisi ottaa selvää kaikin voimin. Tähän tehtävään ei riitä Raamatun siteeraaminen, siihen tarvitaan vakavaa tieteellistä tutkimusta, vastuullista politiikkaa – ja ennen kaikkea Totuuden Henkeä, joka neuvoo meitä kysymään oikeita kysymyksiä, etsimään niihin oikeita vastauksia ja toimitaan ihmisten hyväksi. Tämä ei ole mitenkään erityisen uskonnollinen projekti, vaan oletan, että tähän pyritään esimerkiksi hallitusneuvotteluissa parasta aikaa.

Samaan pyrkinee myös arkkikiispa Kari Mäkisen johtaman, ministeriöiden välisen työryhmän suositus, joka vaatii toimia vihapuheen ja nettikiusaamisen vastaisten toimien tehostamiseksi. Tällaisen toiminnan huoneentauluksi kävisi tämänpäiväinen epistola Jaakobin kirjeestä, jossa muistutetaan, että itse kunkin meistä pitäisi olla herkkä kuulemaan mutta hidas puhumaan, ja hidas vihaan. ”Miehen viha ei saa aikaan sitä oikeudenmukaisuutta, jota Jumala tahtoo” (Jaak. 1:20) (Alaviite: Kirjoittaja käyttää tässä nimenomaan sanaa *andros*, joka tarkoittaa nimenomaan miestä, ei naista, mahdollisesti siitä syystä, että olettaa kuulijakuntansa koostuvan pääosin miehistä, joita hän puhuttelee toistuvasti ”veljiksi”. Pantakoon tämä merkille #metoon hengessä, mutta oletettakoon samalla, ettei vihan sukupuolittaminen lopputulosta muuta.)

Vihapuhe ansaitsee yhteiskunnan tuomion, mutta rangaistukset eivät kerro, miksi sitä viljellään. Todellisuuden ymmärtäminen edellyttää juuri tuota Jaakobin kirjeen vaatimaa herkkyyttä kuulla – ihmisten kuuntelemista ja vakavasti ottamista. Muuten hoidetaan oiretta ja alkusyyt jäävät synkkään pimentoonsa. En nyt tarkoita, että sanaakaan siitä törkyvyörystä, joka niin sanotussa sosiaalisessa mediassa veloo ja tunkeutuu ihmisten yksityisyyteen, pitäisi hyväksyä, vaan että yritettäisiin

ymmärtää, mistä tämä saasta ja pahuus oikein kumpuaa, mikä panee ihmisen näin käyttäytymään. Tällä tavalla rakkaus ja totuus vaikuttaisivat yhtä aikaa, toinen toistaan vahvistaen.

”Vaikka tuntisin kaikki salaisuudet ja kaiken tiedon ja vaikka minulla olisi kaikki usko, niin että voisin siirtää vuoria, mutta minulta puuttuisi rakkaus, en olisi mitään” (1. Kor. 13:2). Paavali julistaa tässä itse asiassa lakia eikä evankeliumia. Totuuden ja rakkauden tulee ehkä helposti mieltäneeksi niin, että totuus edustaa lakia ja rakkaus evankeliumia, mutta ehkä asia onkin toisin päin. Lähimmäisenrakkaus on lakia. Siihen pitää ihmistä käskemällä käskeä, niin kuin Raamatussa tapahtuu, oli käsky sitten pantu Mooseksen, Jeesuksen tai Paavalin suuhun. ”Tämän käskyn minä teille annan: rakastakaa toisianne”, sanoo Jeesus Johanneksen evankeliumissa (Joh. 15:17). Totuus sen sijaan ei ehkä olekaan erityisen ankara laki, jonka perusteella ihmiset arvioidaan, luokitellaan ja tuomitaan. Totuuden ytimessä onkin ehkä armo. Näin ymmärrän Johanneksen evankeliumin ajatuksen: Totuuden Henki saa Kristukselta sen, minkä meille ilmoittaa. Totuuden Henki kirkastaa Kristuksen – ei siis lakia vaan evankeliumin, hänet, joka on ”täynnä armoa ja totuutta” (Joh. 1:14).

Ehkä totuuden ja armon oivaltaminen yhdeksi ja samaksi asiaksi sammuttaa meissä sen hykerryttävän tuomitsemisen halun väärässä olevaa maailmaa ja eritoten väärässä olevia tai muulla tavalla vääränlaisia ihmisiä kohtaan ja vahvistaa luottamusta siihen, että Jumala kyllä tietää keitä armahtaa. ”Ei sanansaattaja, ei enkeli, vaan hänen kasvojensa kirkkaus pelasti heidät. Rakkaudessaan säälivänä hän lunasti heidät vapaiksi, hän nosti ja kantoi heitä kaikkina menneinä päivinä” (Jes. 63:9).

Meitä kuusikymppisiä vanhemmat pitäjänmäkeläiset ehkä muistavat, ettei tätä kirkkoa ei rakennettu vihan voimalla vaan yhteistyöllä ja rakkaudella kaikkien pitäjänmäkeläisten kohtauspaikaksi. Olkoon se sitä myös tästä eteenpäin tässä

entistä värikkäämmässä, monikulttuurisemmassa ja moniuskontoisemmassa kaupunginosassamme.

Rukoilkaamme.

Armollinen Jumala, kiitos Pitäjänmäen kirkosta. Kiitos näistä 60 vuodesta ja niiden aikana tehdystä työstä. Kiitos rakkaudestasi, jota olet osoittanut tässä kirkossa työtä tehneitä ja täällä käyneitä kohtaan. Kiitos siitä, että olet nostanut ja kantanut meitä muitakin kuusikymppisiä, siunannut hyvinä päivinä, lohduttanut huonoina päivinä, nostanut kun on kompasteltu, hoitanut rakkaitamme silloinkin, kun emme ole itse siihen pystyneet. Siunaa heitä ja meitä. Siunaa kaikkia tässä kirkossa käyviä ja kaikkea täällä tehtävää työtä ja sen tekijöitä. Kiitos, että väsymättä kuulet rukouksiamme. Anna meille pääsiäisen ilo! Aamen.